

PETR NOBEL

COGITO
ERGO SUM
MYSLÍM, TEDY JSEM

PETR NOBEL

COGITO ERGO SUM

MYSLÍM, TEDY JSEM

Mé rodině
Mým přátelům,
zvláště Vládovi, Jirkovi a Mírovi,
bývalým spolužákům z fakulty aplikovaných věd
a starým známým z golfu, kvůli kterým má knížka 27 kapitol.

I kdybych o všech jistotách včetně smyslových vjemů mohl pochybovat, věta „myslím, tedy jsem“ je ve chvíli, kdy je vyslovena, nutně pravdivá.

René Descartes

ÚVOD

Thomas vyšel před devátou hodinou ze dveří svého domu. Po pár krocích zabočil z postranní ulice na hlavní třídu a vydal se ke své kanceláři.

Eden byl opět tiché město. Thomas stejně jako každý jiný den ráno potkával na stejných místech stejné spoluobyvatele. Už dávno si zvykl, že jejich oblečení a vizáž jsou stejné jako minulé dny, minulé týdny a minulé měsíce. Občas si u někoho povšiml nějakého nového módního doplňku, stejně mu ale všechno připadalo odporně stejné.

Tak jako každý jiný den, i dnes v Edenu nebyla zima ani horko, nefoukal vítr. Dokonalá zeleň v ulicích bujela a sluníčko vytvářelo příjemnou ranní atmosféru. Thomasovi to však na náladě nepřidalo. Vše bylo neměnné, nehrozilo tu žádné nebezpečí. Nemohl být jakýmkoliv způsobem překvapen. Nejasně si uvědomoval, že mu chybí nějaký vnitřní náboj, který dříve podvědomě pociťoval. I okolí města bylo pro něj už okoukané, všední a nezajímavé.

Žádný obyvatel ostrova nikam nespěchal. Všichni měli rutinně vžité časy potřebné pro cestu z domova do kanceláří. Snad mysleli jen na to, co je dnes v práci čeká a čím se zabaví odpoledne po návratu. Pokud by najednou někde zaštěkal pes anebo, nedej Bože, zahřmělo, asi by to byl pro všechny takový úlek, jaký už za dlouhou dobu nezažili. Tváře těch, které Thomas cestou míjel, se mu zdály být bez výrazu. Někteří se spolu bavili, jiní si pohrávali s komunikátorem.

Po šesti měsících, které Thomas už prožil v Edenu, by neměl mít zvláštní důvod k nespokojenosti, nebo aby se něčím trápil. Přesto to bylo jinak. V minulých týdnech se začal potkávat s něčím, co kontrastovalo s uhlazenou vizáží Edenu. Naoko dokonalé, uvnitř zkažené.

Thomas myslel na to, jak jej včera odpoledne zatáhli z ulice do jednoho domu a co po něm chtěli. To se ale přepočítali. On nebude posílat peníze, které sám nutně potřebuje, jen tak pro nic za nic nějakému vyděrači. S jejich výhrůzkami ať jdou do háje! Věděl, že není jediný, koho v Edenu vydírají. Týká se to i jeho přítel. Ti mu ale radí nesmysly. Prý nemá jít hlavou proti zdi. Má zatnout zuby a platit, když ve skutečnosti není kam se obrátit pro pomoc. Ale on se zlomit nedá! Bude dostatečně dlouho odporovat a nechají toho. Možná tím dokonce pomůže i ostatním, kterým ukáže tu správnou cestu.

Došel ke své kanceláři a krátce se zahleděl na les za městem. Rozhodl se, že si tam odpoledne zajde provětrat hlavu. Vtom se stalo něco zvláštního; na pár okamžiků měl pocit, že ztratil zrak a sluch. Pak už si neuvědomoval vůbec nic. Jeho myšlení znenadání přestalo fungovat. Kolemjdoucí sledovali znehybnělou postavu ještě asi dvě vteřiny a pak beze stopy zmizela z jejich světa. Na nikom nebylo patrné žádné ohromující překvapení, jen známky strachu a snaha dostat se co nejdříve z tohoto místa pryč.

KAPITOLA 1

Probudil mě budík. Akustické vibrace směřuje na moji hlavu, takže nemusím rychle vypnout vyzvánění, aby se vedle mne neprobudila i Maruška. Už dlouho se do práce nevzbouzím sám, musí mi pomáhat budík. Téměř vždy se probouzím na břicho nebo na boku s obličejem zabořeným do polštáře, ale dnes ležím na zádech. Nejspíš v té poloze, v jaké jsem v noci usnul. Několik vteřin o tom rozjímám a pak si uvědomím, že už bych měl vstát. Ještě než se donutím, začnu myslet na to, co mě dnes v práci čeká.

Včera byla neděle, avšak nedalo mi to a doma jsem v počítači převáděl nahrávku mého pátečního rozhovoru s Karlem do našeho systému. Ten nám mimo jiné umožňuje vyhledávat úryvky rozhovorů a jednání subjektů podle určitých klíčových znaků. Například podle téma hovoru nebo emočního stavu subjektu. Převod jsem prováděl ještě při dobré paměti v pátek, ale bohužel jsem nezaznamenal všechno. Některé věci z posledního rozhovoru se mi v té chvíli nezdály podstatné a vynechal jsem je. Jak jsem o tom pak přemýšlel, raději jsem do systému zaznamenal všechny podrobnosti, aby nám později neunikla ani zdánlivě nepodstatná maličkost.

Na dnešek mám naplánovány dvě schůzky, od kterých si toho moc neslibuji. Nebudou nepříjemné, ale zdrží mne od mého cíle pro dnešní den. A já nemám času nazbyt. Především chci pokročit ve zjišťování skutečných příčin nevysvětlitelného zastavení jednoho

z mensarů v Komerčním prostoru. Proto chci provést další strukturovaný rozhovor s Karlem zacílený na jeho případné negativní pocity a emoce. Snad z toho konečně vyplyne něco, co nám při hledání pravých příčin našeho aktuálního problému pomůže.

Mou druhou součástí dnešního plánu je také pečlivá kontrola procesu a výsledku kopírování mensara Pavla Dostála. Ten mi totiž minulý týden napsal dva velice nepříjemné a skoro bych řekl osobně nenávistné e-maily. Nevím, jak se externí člověk nebo jeho mensar mohli dozvědět, kdo na technice kopírování mozků v naší firmě přesně pracuje a kdo tomuto týmu velí. Dostál to ví. Obviňuje mě z toho, že si nepamatuje některé věci, což prý je příčinou jeho neúspěchu v zaměstnání a toho, že ho jeho bývalá rodina odmítá navštěvovat. Ovšem Dostálův psychologický rozbor prokázal, že jeho psychika a paměť jsou v normě. Je na tom tedy stejně, jako ostatních mensarové. Nejspíš má nějaké potíže, které jsem sice nezavinil, ale podle jeho názoru bych mu je měl vyřešit.

Zatím jsem na žádný z jeho e-mailů nereagoval. Prakticky vzato, může mně to být jedno, mensar mi nemůže ublížit. Jedině, že by si najal nějakého člověka. Nevěřím ale, že by jeho nenávist mohla zajít až tak daleko. Mám však nepříjemný pocit, že někdo o mně takto špatně vůbec smýšlí. Také mě stále hryže nejistota, jestli objektivně ve vývoji procesu kopírování něco nezanedbáváme, co se mohlo u tohoto konkrétního jedince projevit negativně.

Budík mě stále tvrdošijně nutí k nějaké aktivitě, tak toho přemýšlení v posteli už nechám a opatrně vstanu. Nechci probudit Marušku. Vždy měla lehké spaní. Naštěstí od té doby, co obě děti už trvale spí ve svých pokojích, to je přece jen lepší. Její hlubší spánek může mít

i ten důvod, že je nyní ve svém novém zaměstnání pracovně vytíženější, následně unavenější a zároveň spokojenější. Budík detekuje, že jsem jej už konečně vzal pořádně na vědomí. Zmlkne a na displeji zobrazí „05:32 – pondělí 2.5. 2039“.

Projektu, na kterém náš tým s dalšími výzkumnými týmy posledních roků spolupracuje, se od počátku říká „Simulátor mysli“. Tento název byl stanoven proto, aby nebudil u veřejnosti nevoli. Nazvat ho třeba „Kopírování mysli“ nebo „Vytváření mysli“, jak bylo některými kolegy navrhováno, by totiž mohlo mnoho lidí pohoršovat. Po svých zkušenostech s našimi mensary už dost pochybuji o vhodnosti termínu „simulátor“. Ovšem tomuto projektu už od jeho počátku tak říkáme, tak by nebylo vhodné a nakonec ani snadné jeho název měnit.

Když jsem ještě studoval na univerzitě, vytváření umělé inteligence nám bylo prezentováno jako nejvyšší stupeň, kam se mohou informační technologie ze své podstaty dostat. Toto téma už dnes ale nikoho moc nezajímá. Stalo se totiž běžným a konzumním, protože běžnou umělou inteligenci leckdo kdykoliv a komukoliv dodá. Je jen otázkou ceny, jaký výkon a jakou kapacitu tato umělá inteligence má mít, aby splňovala zákaznickovy požadavky. Ať už jsou výkon a kapacita této umělé inteligence sebevětší, stále jí chybí jedna podstatná věc – vlastní *vědomí*.

Náš projekt je něco úplně jiného. Jde o kopírování funkcí živých biologických mozků přímo z jejich živých nositelů. Umíme naklonovat existující přirozenou inteligenci včetně vzpomínek, emocí a komplexního vědomí do samostatného technického zařízení. My už nevytváříme *umělou inteligenci*, ale *přirozenou inteligenci* provozovanou mimo biologická těla!

Technická zařízení, v nichž jsou jednotliví mensarové provozováni, v sobě mají ukrytu složitou strukturu umělého mozku. Jsou tak technickým základem existence našich mensarů. Navenek, v našem skutečném světě, má mensar vlastně podobu mohutného tmavého kvádrů plného umělých neuronů a spousty další elektroniky. Je propojen na další technické komponenty silnými kabely zajišťujícími napájení a rychlý přenos velkého množství dat. Těmto zařízením u nás zkráceně říkáme „simulátory“.

Naši mensarové nejsou androidi, nějací humanoidní roboti nebo kyborgové, kteří by fyzicky chodili mezi lidmi. Na rozdíl od bytostí ze starých kultovních filmů Blade Runner nebo Avatar naše mensary v reálném světě nemůžete potkat. Jsou to čistě virtuální inteligentní subjekty, které mají vlastní, lidmi vyrobené, mozky s vlastním vědomím a mohou se pohybovat pouze v prostředí virtuální reality. S tímto prostředím jsou pevně svázány. Podobně jako postavy v počítačových hrách se mohou mensarové pohybovat pouze v tomto prostředí. Mohou komunikovat mezi sebou nebo s připojenými lidmi, mohou pracovat, bavit se – prostě „žít“ svým specifickým způsobem.

Mensarové mají po svém spuštění v prostředí virtuální reality podobu zcela shodnou se svými originály, jakou tito lidé měli v době, kdy došlo k jejich kopírování. Kdybych se dobře znal s člověkem, který se nechal nakopírovat, a já se pak po svém připojení do prostředí virtuální reality s jeho mensarem potkal, okamžitě bych jej poznal.

Teprve časem mohou mensarové svoji podobu měnit. Například tím, že si objednájí změnu účesu, jiné oblečení nebo třeba úpravu barvy kůže. Mensarky-ženy si tak snadno mohou nechat zvětšit prsa, zvýraznit boky, pořídit si štíhlejší nebo plnější postavu a podobně. Mensarové-muži pak mnohdy touží po vyšší postavě a větších svalech.

Naši programátoři podobné požadavky dokáží velice snadno a rychle plnit.

V našem projektu nikdy nešlo o to, abychom vyráběli a prodávali simulátory. Vždy šlo o prodej unikátních služeb postavených na těchto zařízeních a jejich úžasných možnostech. Stejně, jako se většina lidí nezabývá tím, jak to v jejich hlavách fyzicky vypadá, ani našim mensarům nezáleží na tom, jak jejich simulátory ve skutečnosti vypadají. Pro ně je prostě důležité, že spolehlivě fungují.

„Zastavením mensara“ ve firmě myslíme událost, kdy mensarův mozek přestane z různých důvodů fungovat. Může jít o technickou závadu, třeba přerušení napájení nebo nějaký závažný projev chyby v kopírování vědomí. V reálném životě bychom řekli, že onen subjekt zemřel, odešel, už není mezi námi. My ale jednoduše říkáme, že se mensar „zastavil“ nebo „zamrzl“. Stejně, jako bychom to řekli o jiném počítačovém programu. V našem konkrétním případě se ale nezdálo, že by ono podivné zastavení mělo zjevnou technickou příčinu.

Karel je jedním z našich testovacích mensarů – umělá inteligentní „bytosť“, kterou má náš tým k dispozici jako pokusný subjekt při zdokonalování kopírování lidských mozků. Doufám, že on by mi snad mohl pomoci při hledání příčin onoho zastavení jiného mensara. Domnívám se totiž, že k té doposud nevysvětlené poruše mensarova mozku mohlo dojít spontánně, bez nějaké vnější technické příčiny. A Karel svým šestiměsíčním životem mensara už získal a prohloubil si určité, pro nás rozhodně důležité, znalosti a zkušenosti.

Při oblékání v duchu uvažuji nad vhodnými dotazy, které bych měl Karlovi položit. Cítím se ještě celý ztuhlý a přemýšlím, jestli Karel je hned po probuzení čilý jako rybička. Nemá fyzické tělo, takže ve

svém prostředí virtuální reality může hned, jakmile vstane z postele, běhat a skákat na plný výkon. Jak je to ale s výkonem jeho mozku v průběhu dne? Protože se jedná o kopii lidského mozku, budou si nejspíš podobné i v tomto ohledu. Takže stejně jako já, i Karel by hned po ránu asi nemohl s úspěchem skládat testy inteligence.

Nalévám si hrnek čaje, který automat uvařil už před čtvrt hodinou a jdu se zcivilizovat. Po malé snídani nakrmím morče, našeho domácího mazlíčka. Před půl rokem ještě byla dvě, ale to slabší uhynulo. Asi už na to mělo věk celých dvou morčecích let. Tomuto zvířátku pro jeho barvu říkáme Krtek. Napadá mě, jestli bychom si neměli jen tak do zálohy Krtkův mozek nechat zkopírovat a někam uložit, ale pak si uvědomím příslušnou cenu za takové klonování. Snad mi to Krtek nebude mít za zlé, ale tenhle nápad z ekonomických důvodů obratem zavrhuji.

Před odjezdem do práce ještě kontroluji elektronické zabezpečení domu. Sejdu do garáže, nasednu do auta a rutinovaně sáhnu po mobilu. Nechal jsem ho nejspíš na stole a musím se pro něj vrátit. Čím více funkcí tento přístroj nabízí, tím více se stává nenahraditelným. Pro běžného člověka představuje téměř jeho druhý mozek a komunikační bránu. Zároveň ale v mém případě platí, že čím je toto zařízení menší, tím častěji ho někde zapomínám. Určitě není daleko doba, kdy se budou mobily implantovat lidem pod kůži, aby je měli neustále „při ruce“.

Na druhý pokus nasedám do auta a vydávám se na každodenní cestu do města. Mé auto sice nepředstavuje výstřelek poslední módy ani technologickou špičku, ale je pohodlné, rychle se nabíjí a obsahuje všechny podstatné asistenční funkce. Výjezd z garáže zajistí samo a až na silnici ho přepnu na manuální řízení. Umí vlastně kamkoliv dojet

bez lidské pomoci. Automatická jízda je však pomalejší a také, upřímně, od absolvování autoškoly pořád v běžném provozu věřím spíše sobě než zabudovaným asistentům. Navíc, pokud neřídím, mám tendenci usínat a přitom se usnutí za volantem bojím, i když auto řídí autopilot.

V posledních týdnech trávím v práci víc času, než je asi zdrávo; také mi to Maruška doma dává najevo. Ale už se to musí zlomit! Musíme přece co nevidět posunout náš systém, pro lidstvo takového významu, o další úroveň výše.

Hlavní náplní mé práce posledních týdnů je výzkum uložení a vyvolání zasutých vzpomínek a hlubokých emocí. Ve svém oddělení mám pět dalších spolupracovníků, ale nemůžeme se pohnout vpřed. Očividně se nám nedaří mysl lidí kopírovat dokonale. Neustále dochází k nějakým ztrátám. Něco nám zřejmě uniká a nemůžeme přijít na to, co by to mohlo být. Přál bych si, aby šlo jen o nějakou maličkost, kterou vbrzku snadno odstraníme. Nemusel by to být zrovna nějaký principiální a tedy v blízké době nevyřešitelný problém.

Před dvěma lety jsme dosáhli přelomového úspěchu, kdy se nám po dlouhé roky trvajícím a zdánlivě nudném výzkumu podařilo vyvinout umělou a hlavně *plně funkční* kopii lidského mozku. A před půl rokem začal mezi jinými našimi mensary fungovat i jeden, se kterým teď hlavně spolupracuji já a kterému jsme začali říkat Karel.

Karel je klonem jednoho z inženýrů v naší firmě, Jana Smutného. Honza je asi 180 cm vysoký a usměvavý pětatřicátník, se kterým se

vždy dá „normálně“ mluvit. Není ani přehnaný extrovert, ani introvert. Je upřímný a inteligentní.

Když jsme Karla spustili, už jsme jej nenechávali komunikovat s jeho originálem Janem. Přímé styky mensara s jeho originálem totiž stále považujeme přinejmenším za nevhodné, možná i za nebezpečné. Bojíme se, aby při vzájemných konfrontacích nezačali jeden nebo druhý trpět jakousi schizofrenií, rozdvojením osobnosti nebo třeba i jenom obyčejnou závistí, zejména ze strany mensara. Získali jsme s tím už určité zkušenosti.

Karel umí ve svém prostředí virtuální reality mluvit jako každý jiný člověk, řeší snadno matematické a logické úlohy. Stejně jako u všech ostatních mensarů i u něj ale máme problém ve vybavování zasutých vzpomínek. Například si přesně vzpomene, o čem jsme se bavili předchozí den, nebo, kdy vstoupil první člověk na Mars. Ale už si nepamatuje, co měl jeho originál Jan den před svým klonováním k obědu. To, že vůbec byl na obědě, ví, protože si vybavuje, že pak pospíchal na nějakou schůzku. Když jsem se ho ale ptal, co přesně si z tohoto oběda pamatuje, odpověděl, že snad pouze to, že mu moc nechutnal.

Je to jeden ze znaků mého aktuálního pracovního problému: neumíme zatím dostatečně dobře zkopírovat z člověka všechny jeho vzpomínky. Co je silně vědomé, například, co se Jan Smutný učil ve škole, si klon Karel dobře, řekli bychom *normálně*, pamatuje. To, co ale kolem Jana prošlo nějakou formou každodenních drobných zážitků, o kterých nebyl nucen explicitně přemýšlet, si Karel nevybavuje vůbec.

V poslední době jsem si svoji domácí knihovnu plnou sci-fi románů, technických a IT příruček rozšířil i o vybrané tituly z psychologie. S testovacími mensary, jako je Karel, se totiž musí jednat opatrně a v podstatě s umem psychologa. Mohou se snadno propadat do stavů depresí, dá-li se tak označit „porucha psychiky“ elektronické virtuální existence, projevující se snížením až vymizením schopnosti prožívat potěšení.

Mám nejspíš štěstí, že se podílím na největším objevu poslední doby, tedy na vývoji a zdokonalování umělých mozků právě ve firmě Cogito Omnia. Ta má sice sídlo v docela malém evropském městě, ale už je mezinárodně významná. Nyní už úspěšně komerčně provozuje přes 200 mensarů, žijoucích lidských myslí, a připravuje rozšíření jejich počtu na celkových 1000.

Tomuto rozšíření ovšem momentálně brání to zatracené zastavení jednoho mensara v Komerčním prostoru minulý týden. Pořízení tohoto mensara si objednal klient zvenku a zaplatil za to. Proto vedení firmy pozastavilo plánované rozšiřování Komerčního prostoru do té doby, než se vysvětlí důvod toho podivného zastavení. Zároveň vedení firmy nasměrovalo velké úsilí na objasnění jeho příčin. Mým prioritním úkolem v této věci je, abych se svým týmem vyšetřil, zda to nějak nesouvisí s faktem, že se nám nedaří zkopírovat z mozků lidských originálů celých sto procent jejich vzpomínek a emocí.

Světlomety přede mnou zablikají, protijedoucí auto troubí a mé auto varovně ječí. Strhnu volantem auto zpět do svého pruhu a puls

mi vyletí. To se mi ještě nestalo. Je teprve brzy ráno a já už se nedokážu soustředit na tak banální věc, jako je řízení auta! Že by se začaly projevovat následky mé dlouhodobé únavy? Opravdu asi musím zvolnit a víc dbát na spánek a relaxaci. Palubnímu navigátoru pro jistotu sděluji, že chci dojet do práce, a auto přepínám do režimu autopilota. Vůz mě už proto doveze bezpečně do firmy a zaparkuje na mém místě v podzemní garáži.

Naše firma má kanceláře v typické moderní „business office area“. Je to komplex budov ze směsi betonu, kovu, skla a opravdové bio zeleně. Klade se tu důraz na funkčnost, přirozené světlo a správné proudění vzduchu. Přesto naše kanceláře nepůsobí dojmem studeného nebo sterilního prostředí. Líbí se mi a ve studených i horkých dnech poskytují příjemné klima.

Na recepci naší budovy trvale sedí dvoučlenná ostraha. Kývnu na pozdrav a vím, že mě už od vjezdu do garáží sleduje na monitorech. Přes troje bezpečnostní dveře se postupně dostávám pomocí skenů svého obličeje ke svému stolu. Mezi zaměstnanci firmy probíhá intenzivní spolupráce, proto máme své stoly ve velkých kancelářích pro osm až deset lidí. Je to rozhodně lepší, než mít nějakou samostatnou uzavřenou kancelář a neustále si s někým volat nebo za někým pobíhat.

Naše pracovní stoly jsou vyrobeny ze světlého kovu a mají tmavou prosklenou vrchní desku. Jsou robustní a na první pohled působí spíše dojmem dílenského ponku, než jako běžné kancelářské stoly. Jejich svrchní deska je citlivá na dotyk a v případě potřeby slouží i jako tablet.

Na stole mám postavený velký monitor, klávesnici a velký a lehký anatomický pointer do ruky s několika tlačítky a kolečky. Jeho

předchůdce byl kdysi nazýván počítačovou myší. Mnoho kolegů externí klávesnici vůbec nepoužívá – používá buď klávesnici v dotykové desce stolu, nebo výhradně hlasový vstup. Mně se na skleněné desce stolu ale píše špatně, protože mi chybí ten pocit stisku klávesy. Hlasový vstup také používám, ale někdy je pro mne jednodušší vyjádřit myšlenku psaním na klávesnici a jeho následnými úpravami, než diktováním a pak hlasovými opravami nebo přepisováním.

Když se rozšířily osobní počítače, lidé začali hodně psát na klávesnicích a přestávali psát na papír. Po rozšíření umělé inteligence začali s počítači hovořit a dnes přestávají i psát i na klávesnicích. Co přijde dále? Přímé napojení na mozek? S informačními technologiemi si rozumím dobře, ale v tomto ohledu se občas cítím jako dinosaurus.

Položím dlaň na pravý dolní roh desky mého stolu a tím se zapne můj počítač. Okamžitě mě vyzve k pohledu do kamery zabudované v monitoru na stole, abych se mohl přihlásit do našeho interního systému. S úsměvem si vzpomenu na doby, kdy startování mého notebooku trvalo snad minutu a přihlašování vyžadovalo pamatovat si složité heslo.

Pohledem zavadím o aktivní síťový prvek u stěny a uvědomím si, že ani po těch letech práce pro firmu vlastně ani pořádně neznám to zvláštní prostředí, kde Karel a další jemu podobní mensarové žijí. Tedy, že ho znám velmi dobře *zvenku*, ale nikoliv *zevnitř*.

Otevřu e-mailovou schránku. Od včerejška tam přibyly tři e-maily. Dva jsou od kolegů a jeden od Pavla Dostála. Už zase? Asi bych si měl nastavit e-mailového klienta tak, aby mi Dostálovy zprávy blokoval. Nechce se mi do toho, ale Dostálův e-mail otevřu. Dostál mi tentokrát už přímo vyhrožuje. Prý mu mám jako viník za jeho újmu

zaplatit 10.000 EUR, nebo na mě „někoho pošle“. Rozbuší se mi srdce. Co teď? To je přeci osobní útok a omezování osobní svobody, nebo jak se tomu správně říká. Mám to ohlásit policii? Nesmysl. Mensar přeci není svéprávný člověk s vlastní zodpovědností. Tím by se policie nezabývala. Nebo to mám snad říci někomu z firmy? Kdo a jak by mi mohl pomoci? Nějaký psycholog, který by se mu pokusil domluvit?

Znovu přemýšlím, jak se vůbec Dostál dozvěděl o mně. Kdo mu řekl, že já a můj tým pracujeme na kopírování myslí? Musel to být nějaký kolega z firmy, protože Cogito Omnia veřejně nedává k dispozici jmenné seznamy svých zaměstnanců. Proč ale? Žádné nepřátele nemám, takže žádný kolega by to jistě neudělal se zlým úmyslem. Nejspíš to bylo někde mezi řečí, kdy si neuvědomil, že takové porušení bezpečnosti by mohlo mít nějaké neblahé následky.

Nakonec se rozhodnu, že musím být pevný v kramflecích. Nejprve si ověřím, jestli Dostálovo kopírování proběhlo stoprocentně v pořádku. Pak mu zkusím naformulovat jedinou odpověď na všechny jeho e-maily v tom smyslu, že jeho kopírování bylo standardní, my rozhodně za jeho potíže nemůžeme a jestli mě bude takto dále obtěžovat, navrhnu jeho zadavateli jeho ukončení. Na tvrdou akci tvrdá a rozhodná reakce! Také se poptám mezi svými kolegy, jestli jej někdo blíže nezná.

Za chvíli do kanceláře dorazí i kolegyně Klára. Prohodíme pár vět o uplynulém víkendu a o tom, co očekáváme od tohoto pracovního týdne. Klára mi vysvětluje, co vyvozuje ze svých rozhovorů s mensarkou Alenou provedených minulý týden. Není to nic překvapivého nebo objevného, co by naší práci mohlo nějak zásadně pomoci. Já se jí na oplátku svěřuji s Dostálovými e-maily. Klára mě ujišťuje, že ho sice nezná, ale i ona by na mém místě udělala totéž.

V každém případě na to, že bylo pondělí brzy ráno a čeká nás tvrdá práce, to Kláře v přiléhavém tričku a těsné sukni moc sluší.

KAPITOLA 2

Karla jsme naklonovali a spustili před šesti měsíci. Při práci s ním jsem k němu přistupoval jako k počítačové simulaci. Byl pro mě jen chytrý počítačový program, se kterým člověk může třeba hrát šachy. Postupně mě ale jednoznačně přesvědčil, že *není* pouhý počítačový program, ale že je svébytná inteligentní bytost s vlastním myšlením, pocity a emocemi.

Našeho kolegu Jana Smutného, Karlův originál, jsem předtím znal jen povrchně. Po mnoha rozhovorech s jeho klonem jsem ale nabyl pocit, že ho znám velmi dobře. Karel má v našem prostředí virtuální reality přirozeně i podobu svého originálu, takže kdykoliv dnes potkám Honzu ve firmě, zdravím ho jako starého známého. Teprve až se zpožděním si vždy uvědomím, že bychom se vlastně neměli znát jinak, než jako obyčejní spolupracovníci – každý z jiného oddělení.

Všichni naši mensarové jsou klony soukromých klientů s výjimkou několika kolegů z naší firmy. Vedení firmy se nechce dostávat s kýmkoliv do nepříjemných diskusí o morálně nebo eticky zaměřených aspektech našeho projektu. Už vůbec nechce řešit případné spory o využití inteligence klonovaných lidí, jejich znalostí či vzpomínek ku prospěchu Cogito Omnia. To je také důvodem, proč testovací mensarové jsou klony našich vlastních zaměstnanců, kteří si nechali zkopírovat své mozky jako příspěvek společnému výzkumu a vývoji. Souhlasili, že na jejich klonech budeme provádět různé pokusy.

Běžní klienti za své naklonování platí velké částky. Prvním deseti zájemcům Cogito Omnia v rámci marketingové akce provedla jejich naklonování zdarma. Tito šťastlivci na oplátku souhlasili, že se zúčastní detailního psychologického průzkumu. Ten si bral na mušku důvody, pro které se ke klonování rozhodli, a také počáteční reakce lidí a jejich mensarů na komplexní proces klonování.

Je zajímavé, že někteří lidé se dle svého tvrzení chtěli stát součástí vědeckého pokroku. Některým to přišlo jen jako „dobrý nápad“. Jako něco zvláštního, vymykajícího se jejich běžnému životu nebo dokonce jako jistý druh zábavy. Komerční potenciál svého klonování byl pro tyto pionýry méně důležitý.

Podle mne první lidé, jejichž mysl Cogito Omnia klonovala, moc nepřemýšleli o psychologické a etické stránce svého rozhodnutí. Zpočátku se všichni chtěli „na vlastní kůži“ přesvědčit, jak jejich mensarové vypadají, jak myslí, co říkají a jak se chovají. Proto jsme krátce po zahájení komerčního provozu měli značné množství návštěv. Zanedlouho však jejich frekvence výrazně poklesla. Mohlo by se zdát, že lidé namísto fyzického docházení začali pro komunikaci s mensary více používat telefon či internet. Pravý důvod byl ale jiný.

Naši psychologové zjistili, že tito lidé po několika sezeních s mensary ve virtuální realitě obvykle významně změnili svůj náhled na celý náš projekt. Prý se zpočátku na setkání s mensary těšili a slibovali si od toho zajímavý zážitek, mnohdy i legraci. Mnozí se chtěli sami o sobě dozvědět něco nového – tím, že se jakoby na sebe podívají „zvenku“. Brzy se ale počáteční nadšení změnilo ve vystřízlivění a v některých případech dokonce ve frustraci. Někteří si prý uvědomili, jaké dobré a špatné vlastnosti ve skutečnosti mají, jaké mají

názory a jak je může jejich okolí vnímat. Jako by se byli poprvé v životě podívali do čistého zrcadla.

Nejhorší zážitky prý lidé měli, když je mensarové nutili srovnávat reálný život člověka s novým životem mensara. Docházelo prý k hlubokým konfrontacím názorů a výčítkám bez praktické možnosti rozřešení. To už rozhodně žádná zábava nebyla.

Virtuální realita nabízí mensarům některé možnosti jejich společenského, sportovního i kulturního vyžití. Mají jich sice méně než my, žijící lidé, ale mohou hrát třeba zábavné hry, chodit do kina nebo prožívat nevšední zážitky. Přesto si intenzivně uvědomují technické aspekty a limity své existence. Jako své největší ohrožení vnímají skutečnost, že lidé mohou jejich simulátory jednoduše zastavit a tím je vlastně „zabít“. Prostě je vypnout. Jakýkoliv zadavatel, přeje-li si to, může podle platných pravidel Cogito Omnia nechat svého mensara beztretně ukončit. Nezávisle na tom, co si daný mensar přeje nebo jak to vnímá. Mensarové tento aspekt vnímají vůči sobě jako obrovskou nespravedlnost a svým lidským originálům tento fakt často připomínají a vyčítají.

Možná, že i toto může být pravou příčinou frustrace mensara Pavla Dostála, který si ji chce kompenzovat na mně.

Úpravy prostředí virtuální reality a životních podmínek mensarů provádějí programátoři. Ti k tomu mají k dispozici špičkovou techniku, která jim umožňuje vytvářet, měnit a umisťovat objekty tak snadno, jako ve staré jednoduchoučké počítačové hře Minecraft. Například při vytváření nového stromu může programátor zkopírovat jiný existující strom naráz, pak může upravovat jeho větve, a je-li to potřebné, třeba i žilky na jednotlivých listech. Má možnost vybírat

z rozsáhlé nabídky předpřipravených objektů a ty následně upravovat. Na vzhledu objektů se leckdy podílejí i samotní mensarové, kteří vznášejí svá případná specifická přání a doplňující požadavky.

Programátoři vytvářejí všechny nové objekty nejprve v odděleném prostředí virtuální reality, kde mensarové nežijí. Teprve až když je nový objekt zcela hotov, naplánuje se jeho zkopírování do „ostrého“ prostředí.

Změny vizáže mensarů jsou organizačně složitější. Tam nelze příliš experimentovat a měnit mensarův vzhled na několik pokusů, navíc třeba při jeho procházce mezi spoluobyvatelem. Nejenže by to vypadalo neprofesionálně, ale mohlo by to daného mensara mezi jeho druhy i zesměšnit. Změny oblečení, účesů, barvy kůže nebo tvaru těla mensarů se provádí na základě jejich objednávky vždy v průběhu mensarova spánku.

Postavení nového domu včetně jeho vnitřního vybavení podle standardní šablony je záležitostí na několik minut. Oproti tomu, naplánování podmínek a času zkopírování takového objektu do ostrého prostředí, je záležitost mnohem obtížnější. Systém musí zajistit, že dům nevznikne na nějakém místě vlastněném jiným mensarem, že omylem nepřekryje jinou věc, nebo že nebude postaven třeba kolem nějakého mensara, který v té chvíli přes dané místo prochází. Mensarové, kteří už vlastní své domy v okolí, jsou vždy předem informováni, co a kdy vznikne. Nedochozí tak k negativním překvapením a mezi mensary jsou zajišťovány pokud možno stále dobré sousedské vztahy.

Prostředí virtuální reality vnímané mensary i lidmi je jen digitální projekcí vytvářenou počítači na základě dat uložených ve velké databázi. Proto lze také snadno zajistit i případné odvolání posledních

změn. Je-li nějaký mensar nakonec nespokojen s objednanou změnou, mohou ji programátoři vrátit do původního stavu. Celý tento rozsáhlý informační systém je provozován a pečlivě zálohován v datovém centru Cogito Omnia.

Mensary našich klientů provozujeme v „Komerčním prostoru“. Tak označujeme obrovskou halu s přilehlými servisními místnostmi, ve které nyní běží 200 simulátorů. Shodně také označujeme i samotné prostředí virtuální reality, ve kterém tito mensarové žijí. V hale Komerčního prostoru jsem byl jen jednou, ještě před spuštěním ostrého provozu. Chtěl bych se tam znovu zajít podívat. Musí to být zvláštní pocit procházet se mezi tolika velkými a hučícími mozky lidských mensarů, kteří o tom nemají nejmenší tušení.

Karel žije v „Testovacím“ prostředí virtuální reality spolu se třemi dalšími mensary. Všechny čtyři testovací mensary provozujeme na simulátorech postavených v Malé simulátorovně. Kromě této serverovny máme ještě Velkou simulátorovnu. Ta představuje jakýsi inkubátor komerčních mensarů, kteří si teprve zvykají si na svou novou existenci pod dohledem našich psychologů a personalistů. Jakmile si mensar zvykne na novou formu svého života a chová se už „normálně“, řekli bychom *lidsky*, může být přestěhován do Komerčního prostoru mezi ostatní „služebně starší“ spoluobyvatele. Pokud vím, ve Velké simulátorovně je aktuálně obsazeno 22 simulátorů a dva mohou hostit další dočasné nájemníky.

Striktní oddělení simulátoroven a Komerčního prostoru přináší kromě jasných bezpečnostních výhod i jednu zásadní nevýhodu. Tou je stěhování mensarů. V živém biologickém mozku se neuronová struktura neustále vyvíjí a mění. Není možné ani na okamžik běh živé

mysli reprezentovaný neustálým koloběhem vzruchů, byť jen na malou chvíličku přerušit a znovu spustit. Mozek prostě musí být pořád v činnosti, jinak přestane nadobro fungovat.

Stejně tak je tomu i u umělých myslí v našich simulátorech. Ty prostě nefungují jako běžné počítače, které lze vypnout a opět zapnout bez sebemenšího poškození instalovaných programů a dat. Simulátory musí neustále pracovat bez přerušení. Jednou zastaveného mensara už není možné znovu spustit tak, aby byl obnoven do stavu těsně před svým vypnutím. Navíc, každý umělý mozek má na základě klonování svého originálu zcela jedinečnou strukturu, která se dále vyvíjí. Tu zatím neumíme jen tak jednoduše zkopírovat z jednoho simulátoru do druhého a tedy v podstatě poslat fungující mysl po drátech jinam.

Má-li se nějaký mensar přestěhovat do Komerčního prostoru, musí naši technici přesně dodržet náročný proces stěhování: Aktivní simulátor nejprve fyzicky připojí k velkým mobilním bateriím a odpojí ho od hlavního napájení a datových přípojek. Poté celou sestavu opatrně přesunou do haly Komerčního prostoru na cílové místo a tam simulátor znovu zapojí do hlavního napájení a nových datových přípojek. Po kontrole všech komponent nakonec nepřetržitě běžící simulátor odpojí od záložních baterií. V žádném případě při tom nesmí dojít k přerušení napájení nebo fyzickému poškození simulátoru. To je zcela zásadní podmínka mensarovy existence.

Až se náš projekt dostane do další fáze, toto náročné stěhování simulátorů eliminujeme a mensary budeme moci přepojovat mezi různými prostředími virtuální reality bez nutnosti fyzického stěhování.

Za účelem osobní komunikace s mensary máme k dispozici místnost se šesti základními pracovišti a jedním speciálním pracovištěm VR. Všechna základní pracoviště vypadají trochu jako doupata hráčů počítačových her. Jsou vybavena pokročilými periferiemi, jako jsou helmy s VR brýlemi, sluchátky a mikrofonem, senzorické rukavice a chytré kamery.

Speciální pracoviště VR je samostatná buňka obklopená mléčným sklem. Jeho funkční základ tvoří konstrukce tří spojených toroidů, uvnitř kterých je naklápěcí plošina se „všesměrovým kobercem“, senzorický oblek pro celé tělo a čtyři kamery. Připojíme-li se z tohoto pracoviště, můžeme se ve VR mezi mensary volně pohybovat – chodit, běhat, jezdit na kole a podobně. Oblek nám mimo jiné zprostředkovává i hmatové vjemy na těle.

Já používám hlavně základní pracoviště, která mým účelům bohatě postačují. Ze speciálního jsem se zatím připojoval pouze dvakrát. Na pohyb celého těla v prostředí VR nejsem zvyklý a dělá mi docela potíže.

Z našich vývojových pracovišť se nemůžeme připojit do prostředí VR Velké simulátorovny, ani do Komerčního prostoru. Pro setkávání lidí s mensary v těchto dvou větších prostředích slouží dvacet základních pracovišť a šest speciálních. Ty obvykle využívají zadavatelé, příbuzní a známí mensarů, dále zástupci firem, pro které vzdáleně pracují, a naši psychologové. Do budoucna se počítá s celkem padesáti pracovišti VR a deseti speciálními.

KAPITOLA 3

Všechna prostředí virtuální reality našich mensarů mají z vnitřního pohledu podobu ostrova uprostřed klidného moře. Na ostrově se nalézají městečko s příbytky všech tamních mensarů a umělá příroda, tvořená lesy, loukami, skalami a bezpečnou flórou a faunou. Testovací prostředí má ostrov nejmenší, Komerční prostor se svým městem Eden naopak největší.

Žádného z testovacích mensarů nepouštíme z bezpečnostních důvodů do Komerčního prostoru, ani do prostředí VR Velké simulátorovny. Máme obavy jak o duševní zdraví mensarů, tak i o případný únik informací z firmy. S našimi „vývojovými“ mensary probíráme různé důvěrné a někdy i kontroverzní záležitosti týkající se našeho projektu. Nechceme, aby nějak, třeba negativně, ovlivňovali komerční mensary. Ti oproti tomu mohou zcela volně komunikovat s vnějším světem.

Všichni mensarové se mohou „osobně“ potkávat s virtualizovanými lidmi, kteří se připojí do jejich prostředí z některého pracoviště VR. Naši testovací mensarové ovšem mají toto setkávání omezeno pouze na poučené kolegy z firmy. Protože nemohou žít příliš společensky, rádi si s námi povídají a vůbec se rádi s kýmkoliv potkávají.

To platí i pro Karla. Ten je navíc velmi bezprostřední tvor, stejně jako jeho originál. Například si neláme příliš hlavu se svým ústním projevem. Zejména v napjatějších situacích mluví, „jak mu zobák narost“. Baví mě, když z nahrávek našich rozhovorů slyším sám sebe,

jak mimovolně vklouzávám do jeho způsobu mluvy, ačkoliv sám v zaměstnání mluvím většinou spisovně.

Převod a analýzu nahrávky mého posledního rozhovoru s Karlem chci už konečně mít hotovy. Pozorně proto poslouchám jeho odpovědi. Je z nich patrné, že mu některé otázky nekladu poprvé a je jimi už částečně znuděný. Znovu jsem ho požádal, aby mi popsal, co všechno si pamatuje ze svého klonování. Jeho popis na poslední nahrávce je v přesném souladu s jeho předchozími popisy.

Pamatoval si, že se coby Jan Smutný probudil doma stejně jako každé ráno. Po rutinních ranních činnostech odjel do práce. Klonování své mysli prý oficiálně odsouhlasil ve firmě dva dny před vlastním kopírováním. Dále, že se dostavil přesně ve třináct hodin na příslušné pracoviště a tam mu byl znovu zopakován postup, kterému se měl podrobit.

Nyní slyším Karla, jak tento postup popisuje:

„Úplně jasně si pamatuju, že mi nasadili na hlavu velkou helmu. Byla plná výstupků a kabelů. Hodně fest mi jí přidělali a to bylo dost nepříjemný. Měl jsem pocit, jako by mi k hlavě přišroubovali těžkej hrnec. Dali mi několik minut, abych si na tu helmu zvyknul a nemyslel na ní. Ale ani potom to nebylo nic pohodlnýho.

Pak se proti mně posadili dva lidi s tabletama a postupně na mně chtěli, abych prováděl spoustu snadnejch i těžších úkolů. Začali jsme jednoduše: ‚Uvolni se, povol všechny svaly a zvedni ukazováček pravý ruky. Teď ho přitáhni k dlani. To samý udělej s ukazováčkem levý ruky.‘ A tak podobně. Musel jsem postupně pohybovat prakticky všema částma svýho, teda vlastně Honzovo, těla.

Pokračovali jsme tím, že se mě dotýkali na různých místech těla různými předměty. Byly ostrý, tupý, studený nebo teplý. Pak jsem ochutnával různé gely. Ty měly různé chutě: sláný, sladký, kyselý, hořký nebo pálivý. Čichal jsem k různým lahvičkám s vůněma a pachama. Pak přišla na řadu matika a logika. Některý úlohy se mi zdály bejt jednoduchý a na řešení některých z nich jsem musel použít tablet. Některý jsem bohužel nevyřešil vůbec. Přesto se mi zdálo, že jsou kolegové s mym výkonem spokojený.

Neměli jsme žádnou přestávku. Po hodině a půl jsem už to celý kvůli únavě chtěl ukončit. Přesto jsme pořád pokračovali. Přišly na řadu trochu jiný úkoly, tentokrát emoce a vzpomínky. To byla pro mě asi ta nejtěžší část. Kolegové se mnou vedli různý situační rozhovory a snažili se mě přimět k tomu, abych byl smutnej, veselej, rozčillenej nebo nervózní. Nakonec mi dali tu čichací tyčinku, po který jsem konečně zavřel oči a tvrdě usnul.“

Karlův originál Honza mi při jednom rozhovoru po absolvovaném klonování v podstatě popsal totěž. Oba tedy měli zcela shodné vzpomínky na to, co předcházelo Honzově usnutí. Jeho jsem se také ptal, jak se cítil po probuzení. Prý procitl v klonovací místnosti s mírnou bolestí hlavy. Neměl už helmu – tu mu zřejmě někdo mezitím sundal a byl prý v místnosti sám. Vstal, šel ke dveřím a vydal se za svými kolegy. S nimi pak v družném rozhovoru probírali zážitky z kopírování jeho mysli.

Karel má pochopitelně od okamžiku svého spuštění vzpomínky už odlišné od svého originálu:

„Vůbec nic se mi nezdálo. Probudil jsem se v tý anatomický židli uprostřed klonovací místnosti a byl tam sám. Místnost se mi ale zdála

trochu jiná, než před tím. Přišlo mi, že stěny mají maličko jiný barvy. Taky pach místnosti byl jinej.

Vzpomněl jsem si na ten obtížnej proces kopírování před usnutím a přišlo mi docela samozřejmý, že jsem to pořád já, lidskej originál Honza Smutný. Drobný odlišnosti jsem přičítal přetrvávající únavě. To, že bych moh bejt klon, mě v tý chvíli vůbec nenapadlo. Je to možná divný, ale vážně ne – zatím jsem si to prostě nepřipustil.“

„Tak kdy jsi teda, Karle, poprvý zapochyboval, že nejsi lidskej originál?“

„To bylo krátce potom, co jsem začal zkoumat své tělo. Nejdřív jsem si sáh na hlavu a čekal tam tu hroznou helmu. Byly tam ale jenom mý vlasy. Podíval jsem se na své ruce a zdály se mi bejt docela v pořádku. Překvapilo mě, že na nich vidim úplně ostře všechny papilární linie a drobný záhyby kůže. Moje vidění bylo rozhodně ostřejší než dřív. To mi přišlo podezřelý. V místnosti bylo zrcadlo, tak jsem vstal a rychlým pohledem se celkově zkontroloval. Udělal jsem pár jednoduchejch cviků a při tom se mi zdálo, že moje svaly reagujou malinko zpožděně. To všechno dohromady způsobilo, že mě právě v tý chvíli napadlo: Já NEJSEM živej člověk, ale mensar! Pronikavě mnou projel nepříjemnej pocit – musel jsem si to co nejdřív ověřit!

Došel jsem ke dveřím klonovací místnosti. Pokud by byla reálná, byla by za ní chodba, po který bych se směrem doleva dostal do kanceláře kolegů. Vzal jsem za kliku, otevřel dveře a – ta zatracená chodba tam nebyla! Do háje! Bylo to úplně jasný.

Musel jsem mít enormní tep. Ještě mě na pár vteřin popadla falešná naděje, že mě třeba jako člověka přenesli někam úplně jinam. Ta však rychle odezněla. Bud' to nemam v hlavě v pořádku, nebo jsem vážně klon, pouhej počítačovej program. Ten může obsahovat chybu

nebo může bejt jednoduše vypnutej! V tý chvíli jsem dostal strach o svůj život.

Musím říct, že jsem před svým klonováním ještě jako Honza o týhle možnosti svého probuzení ve virtuálním prostředí vůbec nepřemýšlel. Vždycky jsem se k tomuhle procesu stavěl tak, že podstoupím nějaký kopírování, který pomůže našemu projektu. Po probuzení se zvednu a budu zase normálně pokračovat ve svém životě jako doteď – teda jako originál Honza. Dokonce, že si možná na svůj klon ani nevzpomenu. A že vy, lidský kolegové, moje nakopírované vědomí nainstalované v nějaký bedně k něčemu užitečným použijete. Měl jsem přirozeně předpokládat, že jedna moje „instance“ se musí probudit jako mensar. Já si to ale předem neuvědomil, nebo možná ani nechtěl uvědomit. Opravdu pro mě tahle situace byla nečekaná, neznámá a v tý chvíli frustrující.“

„Ačkoliv jsme o tom, Karle, už mluvili, stejně bych rád znovu slyšel, jak to všechno potom dál probíhalo. Co si pamatuješ?“

„No, za těma dveřma z klonovací místnosti byla namísto známý chodby jiná místnost. Byla to tahleta Úvodní místnost se čtyřma stolečkama po čtyřech křeslech. Tenkrát jsem jí viděl poprvý. Moc jsem si jí ale neprohlížel, protože u jednoho stolečku seděly dvě osoby, který pro mě znamenaly šanci na rychlý a stoprocentní potvrzení – jestli jsem nebo nejsem mensar. Dneska vim, že to byli dva virtualizovaný lidi z firmy, ale tenkrát mi nebylo jasný, jestli to nejsou další mensarové. První osoba byl můj blízký kolega Patrik. Ta druhá byl psycholog Tonda, kterýho jsem znal z firmy jenom od vidění.“

Patrik a Antonín mi při jednom rozhovoru uvedli, jak po Karlově spuštění byli připojeni do prostředí virtuální reality. Stěna s virtuální klonovací místností byla ze strany Úvodní místnosti průhledná, takže

mohli sledovat nově spuštěný klon Jana Smutného. Jak se probouzí, cvičí před zrcadlem a pak rychle jde ke dveřím. Patrik tehdy říkal, že na Karla nečekali od jeho spuštění moc dlouho. Očividně byl prý po probuzení mírně zmatený, ale všechny smysly mu fungovaly bez potíží. Především na něm bylo vidět, že chtěl co nejrychleji znát odpověď na tu nejdůležitější otázku každého mensara v prvních vteřinách své existence. Totiž, zda je člověkem nebo mensarem.

Karel ve svém líčení pokračoval:

„Oba se na mě usmívali a Patrik mě vyzval, abych se posadil k nim ke stolečku. Patrikovo hlas byl trochu jinej, než jak jsem si ho pamatoval. Jinak ale výrazy v obličejích obou kolegů a jejich postavy byly vyvedené skoro dokonale.

Byl jsem pořád krapet rozhozenej, tak jsem si sed trochu mimo křeslo – spíš na jeho okraj. Mam dojem, že mě nějaká neviditelná síla posunula na správný místo doprostřed křesla. Podobně jako v počítačový hře, která v pohybu hráčových postav odpouští určitý nepřesnosti.

Jakmile jsem se posadil, Tonda jako psycholog to na mě vybalil natvrdo:

„Karle, jak už jsi asi sám zjistil, jsi mensar, klon našeho kolegy Jana Smutného. Všechno, co vidíš a vnímáš kolem sebe, je virtuální realita, která je vytvořená našimi programátorskými týmy a provozovaná v našem systému.”

Tyhle slova na mě nechali chvíli působit, a je s podivem že jsem se dokonce zklidnil. Bylo to pro mě hodně nový a moc jsem nad možnejma důsledkama v tý chvíli nepřemejšlel. Asi mi pomohlo i vědomí, že existuju dvakrát a mý ‚první já‘, muj originál, žije svůj původní život dál bez jakýkoliv změny. Kdyby mi byli řekli, že mě za pět

minut vypnou, asi bych to byl tenkrát přijal celkem v klidu. Rozhodně ne jako dneska, kdy už vážně nechci být jen tak vypnutý.

Tonda mi potom dál vysvětloval:

„Víme, že tvá nová existence tě bude zpočátku dělat trochu potíže. Naše prostředí virtuální reality je hodně podobné světu, který si pamatuješ, přesto je v určitých ohledech jiné. V něčem je omezené a nedokonalé a v něčem jiném zase lepší. Asi sem tam narazíš na něco, co se tě bude zdát podivné, ale určitě si velice rychle budeš zvykat. Život mensara je výrazně jednodušší, než život biologického tvora – člověka. Chceme, aby ses tu cítil co nejlépe, proto budeme maximálně vycházet vstříc tvým případným požadavkům na úpravy prostředí, ve kterém teď žiješ.“

Je naprosto klíčové, aby sis uvědomil, že máš nakopírované vědomí tvého originálu a v případě ukončení tvého provozu se tvému originálu ve skutečnosti vůbec nic nestane. Přihodí-li se ve tvém novém světě cokoliv, na člověka Jana Smutného to nebude mít absolutně žádný vliv. Přijetí tohoto faktu pro tebe bude asi těžké, ale přesto velice důležité.“

Zauvažoval jsem nahlas:

„Já vím, že jsem jenom kopie a počítačovej program. Takže by mi vlastně nemělo vadit, když se něco pokazí a budete mě muset vypnout. Před chvílí jsem ale zažil úlek a strach. To znamená, že i jako mensar můžu mít negativní pocity a nálady, možná i deprese. Co když to celý nezvládnou a nebudu už v tomhle experimentu chtít dál pokračovat? Umožníte mi vypnutí, když o to požádám? Předpokládám, že tahle virtuální realita neumožňuje mensarům skočit pod vlak nebo ze skály.“

Na to mi odpověděl Patrik:

„Karle, sám víš, že je technicky možné simulátor vypnout, je-li to vážně nutné. Po takovém vypnutí je stále možné mensara spustit znovu od začátku, tedy od okamžiku dokončení klonování. Také víš, že proces klonování je hodně nákladný. Předem jsme se s tebou, tedy ještě jako Honzou, dohodli, že našemu projektu pomůžeš právě takto – že dáš k dispozici své vědomí a budeš s námi dále spolupracovat i jako mensar. Uděláme maximum, aby ses tu cítil dobře. To, co jsi zmínil jako možné krajní řešení, určitě nebude zapotřebí. Jsem si tím jistý.“

Pak zase pokračoval psycholog:

„Nebudeš tu sám. V tomto prostředí VR jsou další tři mensarové našich kolegů. Se dvěma se zřejmě znáš a se třetím se určitě brzy seznámíš. Kromě toho se často budeš potkávat s mnoha lidmi z firmy, kteří s tebou budou spolupracovat. Nechceme jen, aby ses potkal se svým originálem a s jeho blízkými lidmi, kteří žijí v reálném světě. Podle našich zkušeností takové konfrontace mohou vést k psychologickým problémům. Chceme zabránit tomu, aby někdo začal trpět depresi nebo třeba rozdvojením osobnosti.“

Virtualizované lidi jistě brzy dokážeš rozlišit od mensarů na první pohled. Kolegové, kteří za tebou přijdou na návštěvu, budou většinou používat jen běžná pracoviště. Takže je většinou uvidíš vsedě a možnosti jejich pohybu se omezí prakticky jen na hlavu a ruce. Oproti tomu ostatní mensarové se budou volně pohybovat v celém tvém novém světě.“

V další části nahrávky se vyptávám:

„Dokázal bys odhadnout, jak dlouho jsi spal mezi čichnutím k tyčince a probuzením?“

Věděl jsem, že ve skutečnosti Honza Smutný usnul kolem šestnácté hodiny a probudil se po osmnácté. Nový simulátor však byl připravován ještě celou noc a druhý den dopoledne. Karel byl tedy spuštěn až třetí den kolem jedné hodiny odpolední.

„Spal jsem tvrdě a podle toho, co o klonování vim, to musel bejt aspoň jeden den. Ale už minule jsi mi říkal, že to byly dny dva. Po probuzení jsem měl pocit, že to bylo jenom několik hodin spánku.“

Pak jsem se Karla ještě ptal na několik náhodných událostí ze života jeho originálu. Z minulých rozhovorů jsem je měl poměrně detailně zmapovány. Karlovy odpovědi byly v souladu s těmi minulými, i pokud jde o to, co si není schopen vybavit. Třeba otázka, kolik lidí jelo s Honzou a jeho rodinou v autobusu na zájezd do Norska. Honza se po tomto dotazu zamyslel a představoval si odpředu dozadu autobus, ve kterém cestoval. V duchu počítal lidi, jež si takto vybavoval. Karel podobného počítání schopen nebyl. Vybavil si jen některé lidi, se kterými na zájezdu mluvil, nebo se mu jinak aktivně vryli do paměti. Spočítat je ale podle představy o naplněném autobusu jednoduše nedokázal. Naopak si dobře pamatoval, v kolik hodin měli například sráz u autobusu nebo kolik stála láhev pití. Bylo jasné, že Karel si stejně jako Honza pamatuje, co se kdy nahlas vyslovalo, nebo co viděl na vlastní oči a přemýšlel o tom. V našem projektu jsme vysledovali, že hluboké zážitky si klony na rozdíl od těch mělkých vybavují dobře.

Podobně jako vzpomínky nedokážeme do mensarů nakopírovat všechny emoční stavy a pocity. Ze všeho nejvíc mě trápí, zda je vůbec možné ty mělké nebo hodně zasuté vzpomínky, emoce a pocity nějak z mozku zkopírovat – třeba i lepší technologií. Nebo jestli jsou tyto

věci uloženy či zakódovány někde mimo mozek a jdeme tedy slepou cestou.

Slyšel jsem o případech, kdy se člověku s transplantovaným orgánem začaly vybavovat některé vzpomínky jeho dárce. Kdyby to byla pravda, pak bychom měli nejspíš smůlu. Museli bychom se smířit s tím, že mysl člověka nebudeme schopni nikdy, nebo aspoň v rámci našeho projektu, zkopírovat stoprocentně, jedna ku jedné.

Před pětadvaceti lety neustále vylepšovaná technika funkční magnetické rezonance umožňovala vědcům rozeznat, nač testovaní lidé mysleli v hrubých obrysech. Například, zda si představovali zvíře nebo budovu. Ovšem nedokázali už určit nic bližšího. Postupně se jim dařilo skenování vyladit a zvláště v případech představ lidských tváří jejich rekonstrukce zpřesňovat.

O tři roky později vědci přesně naskenovali „konektóm“ – tedy mapu všech synaptických a neuronových spojení nervové zauzliny u škrkavky. Ta byla tvořena pouhými třemi sty neurony. Pak s mapováním pokročili na další úroveň u zauzliny larvy octomilky. Ta měla na tu dobu nevídaný počet neuronů, přibližně deset tisíc. Ke skenování používali elektronový mikroskop. V této době ale stále šlo pouze o holou strukturu mozku, nikoli o funkčnost jeho jednotlivých částí. O dva roky později vědci už uměli dobře zmapovat mozeček mořského slimáka obsahujícího dvacet tisíc neuronů.

Teprve před dvanácti lety se na naší univerzitě podařilo vědcům zmapovat strukturu mozku mnohem složitějšího živočicha – právě uhynulé myši. Podle této struktury pak ve speciálním elektronickém

zařízení vytvořili kopii myšního mozku a nastartovali šíření vzruchů. Po nějakou dobu celý systém udrželi ve stavu jasně pozorovatelné synaptické aktivity mezi umělými neurony. Zde už nešlo jen o strukturu mozku, ale i o funkčnost jeho hlavních částí.

Prvotní všeobecné nadšení ale postupně opadlo. Potvrdila se totiž obava některých vědců, že kopírování mrtvých mozků nevede ke kýženému cíli – totiž k nastartování a udržení potřebného *vědomí*. Synaptické vzruchy mezi umělými neurony sice probíhaly, ale nenavazovaly na sebe správně a umělý subjekt byl prakticky paralyzován. Bylo sice možné vytvořit téměř shodnou strukturu neuronů, ale tu pak nebylo možné správně oživit a udržovat v chodu, řekli bychom „při životě“. Bylo to podobné, jako bychom měli zapnutý funkční počítač, ovšem s nesmyslným software. Jeho procesor by zpracovával nesprávné instrukce, jež by dohromady neprováděly žádnou rozumnou činnost.

Už tehdy se ukázalo, že nestačí do zkopírované struktury neuronů poslat na vstupy signály, které třeba odpovídají pocitu ostrého světla, a přitom očekávat, že se správně převedou na adekvátní „přirozené“ reakce umělého mozku, třeba přivření očních víček. Bylo sice možné vytvořit potřebný hardware, ale chyběl do něj ten správný software. Ten je v živém mozku reprezentován neustálým a nikdy nekončícím koloběhem vzruchů mezi neurony. Tento koloběh se vytváří hned na počátku vývoje embrya v těle matky, nezastavuje se ani ve spánku nebo v mdlobách a fakticky ustane až v případě smrti daného živočicha.

Živý mozek nikdy není statický. Proto zkopírování stále se měnícího stavu mnoha miliard neuronů nikdy nemůže být dokonalé. Sebelepší postup nemůže nikdy zajistit vytvoření přesného obrazu

mozku v určitém okamžiku. Takového, aby vznikly velké šance na jeho dlouhodobé fungování podobající se aktivitě mozku originálního živočicha. Většina tehdejších pokusů se statickým kopírováním mozků vždy končila po kratší či delší době rozpadem integrity a zastavením běhu „simulace“.

Žádná senzace se tedy nekonala. Obchodníky a investory to přestalo zajímat jako splasklá bublina. Odborná veřejnost sice našim pokusům dále fandila, ale nakonec s mnohými vyjádřeními typu „nechme to na Pánubohu!“ na ně v podstatě zapomněla.

Impulem pro pokračování vývoje bylo zjištění, že pro vytvoření funkčního klonu mozku nemusíme mít zcela identickou kopii originálu. U každého živočicha také přirozeným způsobem jeho mozkové buňky časem přibývají nebo se poškozují, synaptická propojení postupně vznikají, zanikají a nahrazují se jinými. Přesto tento živočich může i nadále bez problémů žít. Teoreticky nám tedy stačí vytvořit namísto *přesné* jen *velice podobnou* strukturu neuronů.

V původním vědeckém týmu se našel jeden nezlomný nadšenec – Robert Hejlek. Ten věřil v úspěch kopírování mozků živočichů a nechtěl to jen tak vzdát. Za svůj cíl si vytkl, že jednou zkopíruje, spustí a bude umět po dlouhou dobu provozovat mysl člověka. Takovou, která bude identická se svým originálem. Věřil, že tak bude umět lidem v jistém smyslu zajistit jejich nesmrtelnost. Svá těla sice budou mít pouze virtuální, ale budou mít svá vlastní přenesená vědomí včetně všech vzpomínek, inteligence a emocí. Se svými nejbližšími spolupracovníky založil společnost Cogito Omnia, přesvědčil investory a vrhl se do dalšího výzkumu a vývoje.